

Maqsud Shayxzoda ijodining yangicha talqinlariga doir

Bahodir Karim

Filologiya fanlari doktori

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va
adabiyoti universiteti professori (O'zbekiston)

*Do 'stlar, yaxshilarni avaylab saqlang!
"Salom" degan so 'zning salmog 'in oqlang.
O 'lganda yuz soat yig 'lab turgandan, –
Uni tirigida bir soat yo 'qlang!*

Maqsud Shayxzoda

Xulosa. Maqolada alloma adib Maqsud Shayxzodaning adabiy merosi xususida so'z boradi. Zamondoshlarining ijodkorga bildirgan munosabatlari, hamfikir ekanliklari, ijodkorning adabiy muhitdagi faoliyati tubdan o'rganilgan. Maqsud Shayxzodaning Mirzo Ulug'bek, Jaloliddin Manguberdi kabi tarixiy siymolar obrazi ustida izlanishi va ularga bergan badiiy sifatlari adabiyotshunoslik nuqtayi-nazari bilan tahlil etilgan. Adib ijodiy merosi ustida olib borilgan tadqiqotlar eslab o'tilgan. Shayxzodaga o'zbek shoir va yozuvchilarining bahosi, shuningdek, o'zbek adabiyotida alohida tan olinishi va e'tirof etilishi maqolada qisman keltirilgan. Shayxzodaning ijodkor umri bir kun tugaydi, lekin asl ijod umri hech qachon tugamaydi, degan falsafasi maqolaning asosiy mazmunini tashkil etadi.

Kalit so'zlar: yozuvchi, asar, falsafa, she'riyat, jamiyat, azarboyjon-o'zbek adabiy alogolari

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 04.10.2023; qəbul edilib – 17.10.2023

On new research works of Magsud Sheikhzadeh's creative work

Bahodir Karim

Doctor of Philological Sciences, Professor

Alisher Navoi Tashkent State University of Uzbek Language and Literature (Uzbekistan)

Summary. The article talks about the literary heritage of the intellectual writer Maqsud Sheikhzade. The relations of his contemporaries to the artist, their agreement, and the artist's activity in the literary environment have been thoroughly studied. Maqsud Sheikhzadeh's work on the image of historical figures such as Mirzo Ulugbek, and Jalaliddin Manguberdi and the artistic qualities he gave to them were analyzed from the point of view of literary studies. Researchers on the creative heritage of writer is mentioned. The evaluation of Sheikhzadeh by Uzbek poets and writers, as well as his special reputation in Uzbek literature, is partially presented in the article. The article's main content is Shaikhzade's philosophy that creative life ends one day, but original creative life never ends.

Keywords: writer, work, philosophy, poetry, society

Article history: received – 04.10.2023; accepted – 17.10.2023

Kirish / Introduction

XX asr insoniyat tarixida juda murakkab kechdi: o‘zgarishlar, to‘ntarishlar, bo‘hronlar, jahon urushlari, “sovuq urushlar”, zilzilalar, toshqinlar, siyosiy yakkahokimlik, nihoyat asr oxirida sobiq ittifoqning parchalanishi... Bunday cho‘ng ijtimoiy voqea-hodisalarga qaysidir ma'noda ijod ahli e'tibor berishi, ular girdobida yashagan insonning ma'naviy-ruhiy olamiga qiziqishi tabiiy bir holdir. Xususan, XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi kuzatilsa, davr ob-havosiga hamnafas, davr odimlariga hamqadam adiblar avlodi ko‘zga ko‘rinadi. Bular orasida G‘afur G‘ulom, Oybek, Maqsud Shayxzoda, Mirtemir kabi alloma adiblar ajralib turadi; ular muhokama qilgan mavzularning o‘zaro yaqinligi, ayni chog‘da o‘ziga xos individuallik ham yaqqol seziladi.

Asosiy qism / Main Part

Istiqlol yillarida nafaqat mumtoz tasavvuf yoki jadid adabiyoti, balki mustabid tuzum davri, o‘z nomi bilan ataganda sovet adabiyoti tarixini ham qayta baholash, adabiy-estetik qiymatini aniqlash yo‘lida bir qator yangicha ilmiy izlanishlar olib borildi. Jumladan, Maqsud Shayxzoda asarlari, murakkab kechgan hayoti yo‘li ham e'tibordan chetda qolgani yo‘q, albatta. Shoir, dramaturg, olim, pedagog, tarjimon kabi qator sifatlar Maqsud Shayxzoda fenomenini anglashga yordam beradi. Uning ijodiy merosi haqida ko‘plab e'tirof va yuksak baholar bor. O‘z vaqtida zamondoshlari Maqsud Shayxzoda “she‘rlarining shakli rang-barang”ligi (Oybek), “fikrlar shoiri” ekanini (Hamid Olimjon) ta’kidlashdi. Uning hayoti va ijodiga “donolik, mehribonlik, tabassum” xosligiga (Shukrullo), “o‘zida ko‘p fazilatlarini mujassamlashtirgan go‘zal inson”ligiga (O.Sharafiddinov) urg‘u berildi.

Biroq, mening tasavvurim bo‘yicha, bugun ham Maqsud Shayxzodadek ajoyib adabiy siymo merosiga qayta nazar tashlash va o‘zbek adabiyoti tarixidagi xizmatlari, o‘zbek adabiyoti xazinasini va adabiyotshunosligi taraqqiyotiga qo‘shgan hissasi yuzasidan fikrlashish foydali bo‘ladi. Garchand Maqsud Shayxzoda “sovet davlati rahbarlarini, partiyani olqishlovchi she‘rlar yozib, davrning o‘tkinchi masalalariga o‘z vaqtida munosabat bildirib turishga, zamonasiz shoir niqobi bilan yashashga” (Naim Karimov ta’biri) majbur bo‘lgan esa-da (Каримов, 2008), uning adabiy bisotida yurak amri bilan bitilgan va o‘tkinchi mafkura bo‘hronlarini dog‘ada qoldirgan umrboqiy asarlar oz emas. Aynan shunday asarlar XX asr o‘zbek adabiyoti tarixida mumtoz martabada turadi.

Istiqlol yillari maktab o‘quvchilari uchun yozilgan darsliklardan Maqsud Shayxzodaning ko‘plab she‘rlari (to‘rtliklar, “Yillarning salomin yillarga eltib”, “She‘r chin go‘zallik singlisi ekan”, “Ayriliq” kabi she‘rlari), “Iskandar Zulqarnayn” dostoni, “Toshkentnoma” falsafiy-lirik poemasidan, “Mirzo Ulug‘bek”, “Jaloliddin Manguberdi” tragediyasidan parchalar berildi. Oliy ta’lim tizimida filolog talabalarga uning she‘riy merosi, dramalari to‘la o‘rgatib kelinadi; Alisher Navoiyga bag‘ishlangan ilmiy-nazariy maqolalariga navoiyshunoslar har doim eng muhim adabiy talqinlar sifatida murojaat qilishadi. Hech shubhasiz, bu adabiy manbalarning barchasi davr o‘quvchisining zavqiga, qalbiga, dunyoqarashi va qiziqishiga mosligi shu misollarning o‘ziyiq Maqsud Shayxzoda asarlarining yangi umridan darak beradi.

Bir haqiqatni chuqur anglash kerakki, Maqsud Shayxzoda Toshkentda xotirjam yashashi uchun ikki karra ehtiyotkor va zamon bilan hamnafas bo‘lishi, shamolda tebranayotgan bahaybat daraxtning hilpirayotgan mitti barglarini xuddi rassomdek aniq-tiniq ko‘rib turishi lozim edi. Darhaqiqat, bir marta sutdan og‘zi kuygan oqil inson ko‘ra-bila turib o‘zini o‘tga-cho‘qqa urmaydi. Ammo shoir ko‘nglidagi po‘rtana, jasur va ziyoli, mard va oddiy insonlarga bo‘lgan ehtirom uning

qalbida umr bo‘yi yashadi. Zero, adib ijodining asil negizini aynan shu tipdagi go‘zal asarlari, o‘ziga xos obrazlar galereyasi tashkil etadi. Falakiyotshunos alloma, odil hukmdor Mirzo Ulug‘bek yoki xalq qalbidan mangu joy olgan, Vatanning mangu qalqoni Jaloliddin Manguberdi kabi ulug‘larning badiiy obrazlari Shayxzoda ijod olamida o‘z-o‘zidan paydo bo‘lgan emas. Buning uchun mumtoz Sharq adabiyoti va madaniyatiga mehr-muhabbat cheksiz bo‘lgan adib turkiy xalqlarning shonli tarixini puxta o‘rgandi. Bilasizki, Shahobiddin Muhammad an-Nasaviy Jaloliddin Xorazmshohning qiyofasi va shaxsiy sifatlari haqida: “U bug‘doymag‘iz ranglik, o‘rta bo‘ylik, turkiy qiyofalik va turkiyda gapiradigan odam edi, shu bilan birga forsiyda ham so‘zlasha olardi... U sherlar orasida eng zo‘r sher edi, qo‘rqmas chavandoz, lashkarlar orasida eng botir edi. U yuvosh, muloyim odam edi, jahldor emasdi, haqoratimiz so‘zlarni aytmasdi. U nihoyatda jiddiy edi, kulmasdi, faqat jilmayib qo‘yardi, kam gapirardi. U haqgo‘ylikni, adolatni ulug‘lardi, ammo u yashagan davrdagi g‘alayonlar, alg‘ov-dalg‘ovlar fe‘l-atvorini o‘zgartirdi..” (Мухаммад ан-Насавий, 2006), deb yozdi. Bunday tarixiy-haqiqiy tavsiflar M.Shayxzoda e‘tiborida bo‘ldi, tafakkuri qozonida qaynadi. Shu bois “Jaloliddin Manguberdi” dramasida tarixnavis Nasaviy tilidan: “Ammo sher Jaloliddin tortib na‘rasin, Tig‘ sug‘urib o‘pirdi mo‘g‘ul marrasin”, deb yozadi. Jaloliddin Manguberdi el-yurt shaydosi, ulug‘ vatanparvar o‘laroq: “Kim yurtidan yovni quvsa – mendurman o‘shal”, deb na‘ra tortdi.

Tilga kirgan tarixiy drama munosabati bilan yana muhim bir haqiqatni gapni aytomoq lozim. Mahbuslik nima ekanini o‘z tanasida sinab ko‘rgan, tuhmatlar tufayli qamoq jazosiga mahkum etilgan Maqsud Shayxzoda botiniy shuurida ozodlik va erk tuyg‘ulari uzoq yashadi. Shuning uchun dramaning har bir sahnasida Jaloliddin Manguberding:

*“Kishi tug‘ilmaydi boshda toj bilan,
Tug‘ilar erklikka ehtiyoj bilan”* (Шайхзода, 2015),

– degan hikmati aks-sado berib turadi.

Shuning uchun Jaloliddin Manguberdi yetti yoshdan yetmish yoshgacha bo‘lgan katta-kichik hammani hurriyat yo‘lida bel bog‘lab maydonga chorlaydi. Shuning uchun shoir: “Hibslar dastidan, ey voh, xaloyiqlar qilar nola”, deb faryod chekadi. Bu ham shoir yuragining eng cho‘nqir joyida mudrab yotgan sirli hasrat sasining aks sadosidir.

To‘g‘irisi, o‘zbek adabiyotiga Jaloliddin Manguberdi obrazini birinchi bo‘lib Maqsud Shayxzoda olib kirdi. Keyin Erkin Samandarning “Ajodlar qilichi” dramasi, “Sulton Jaloliddin”, Habibulla Zayniddinning “Mangu qalqon”, Shahodat Ulug‘ning “Jayhun epkinlari yoxud Jaloliddin Manguberdi qissasi” tarixiy romanlari, qator she‘riy asarlari yozildi. Bu ma‘lumotlar Maqsud Shayxzoda boshlagan adabiy an‘ananing keyingi davr o‘zbek adiblari davom ettirganini anglatadi. Yana bir ma‘lumot shoirning ulkan “Toshkentnoma” asariga ergashib, taniqli shoir Mahmud Toir “Yangi Toshkentnoma” dostonini yozdi. Bu o‘rinda Mahmud Toirning ham Maqsud Shayxzodaning zilol bulog‘idan suv ichganini ta’kidlamoq kerak.

Biz uchun Maqsud Shayxzoda ijodining yangicha talqinlari muhim va qiziq. To‘g‘irisi, Maqsud Shayxzoda ijodi, uning jahoniy miqyosi va, xususan, tragediyanavislik mahorati mustaqillik yillariga kelib odil, xolis va to‘g‘ri bahosini oldi. Bu o‘rinda “Mirzo Ulug‘bek” asariga O‘zbekiston Qahramon Ozod Sharafiddinov bergan bahoni eslash o‘rinli. Olim yozadi: “Undagi (“Mirzo Ulug‘bek” tragediyasi nazarda tutiladi – B.K.) tasvirlangan hayot dramatzimi jihatidan eng mashhur tragediyalardagidan zarracha kam emas, asardagi yetakchi xarakterlar har jihatdan barkamol, qahramonlarning gaplarini aytmayisizmi – aksariyati purma‘no, hikmatga boy. Albatta, hayotda Mirzo Ulug‘bek chinakamiga donishmand odam o‘tgan bo‘lsa kerak – Shayxzoda asarni yozish jarayonida shu darajaga ko‘tarila olgan, uning qiyofasiga kirib turib, ichki dunyosini tugal o‘zlashtirib turib, qalam tebratgan. Xullas, “Mirzo Ulug‘bek” dramasini hech ikkilanmagan holda jahon adabiyotining eng yorqin namunalari bilan bir qatorga qo‘ysa bo‘ladi” (Шарафиддинов, 2004). Olim bunday fikrlarni o‘z vaqtida ayta olmagan sababini “sho‘ro muhiti”dagi iymnishlarga

bog'laydi. Qayta mutolaa, qayta nazar, qayta idrok oqibatida olim "Biz daho san'atkorlarni olis shimoldan, ko'zdan nari g'arbdan va yana dunyoning allaqayerlaridan qidirar edig-u, o'zimizdan bunday san'atkorlar yetishib chiqishiga gumon bilan qarar edik", deb haq gapni yozadi. Umuman, ulkan iste'dod egasi Maqsud Shayxzoda o'tkir qalamining go'zal hosilasi bo'lmish "Mirzo Ulug'bek" kabi asarlarni hech ikkilanmasdan dunyo adabiyotining nodir namunalari qatoriga qo'yish mumkin. Bizning bunday umumlashma fikrlarimiz o'z adabiy-estetik zaminiga ega, albatta.

M.Shayxzoda ijodi, mahbuslikdagi hayoti, asarlarining yangi qirralari akademik Naim Karimovning e'tiborini tortdi: "Uning she'rlarida shoirning tanti tabiati va yosh boladek toza qalbi-yu turk va ozarbayjon she'riyatiga xos mavjlar tovlanib-dolg'alanib turadi" (Karimov, 2008). Istiqlol yillarida Naim Karimov tomonidan yozilgan muhtasham "Maqsud Shayxzoda" nomli ma'rifiy-biografik roman ahamiyatini alohida ta'kidlash kerak. Bu M.Shayxzoda to'g'risida mehr-muhabbat va bilimdonlik bilan yozilgan eng muhim kitoblardan biri sanaladi. Kitobda adibning mashaqqatli hayoti, bolaligidan tortib oxirgi nafasigacha bo'lgan taqdir bitigi arxiv manbalari, adib asarlari va zamondoshlarining xotiralarini bilan uyg'unlikda tilga kiradi. Bular orasida Maqsud Shayxzodaning "O'zbek va ozarbayjon xalqlarining ma'naviy olami, madaniyati bir-biriga naqadar yaqin! Navoiy va Fzuliy bir onaning egizak farzandlaridir!..." kabi ko'plab bebaho fikr-mulohazalari ham bor (Karimov, 2010). O'zining munosib o'quvchilarini topgan bu kitob ham adib hayoti va ijodiy biografiyasining yangicha adabiy talqinlari sirasiga kiradi.

Bundan tashqari Maqsud Shaxzoda ijodiy faoliyatini yangicha rakursda o'rgangan olimlarining maxsus maqolalari "Sharq yulduzi", "Jahon adabiyoti", "Fan va turmush", "O'zbek tili va adabiyoti", "O'zbekiston adabiyoti va san'ati" kabi qator vaqtli matbuot sahifalarida bosildi.

Bolalik tafakkurimga Maqsud Shayxzodaning "Muhammad to'pchi" degan balladasi muhrlanib qolgan. Asar urush mavzusida; u juda mayin, lirik pafosda boshlanadi.

*"Ko'za olib chiqqan yaxshi qiz,
Go'zallarning husni naqshi qiz.
Kim uchun bu aytganing qo'shiq,
U qahramon bo'lib keljak,
Tez kelmasa kelar bir darak..."*

Ma'noli, silliq, ohangli. So'ngra balladada o'zbek o'g'lonining qahramonliklari vasf etiladi. Maqsud Shayxzoda ijodi negizida ko'pincha ana shunday lirik va tragik pafos - "Misoli qish va rayhon, dasht va buloqlar" kabi juftliklar mushtarakdir. Ota va o'g'il - Jaloliddin Manguberdi bilan Muhammad Xorazmshoh, o'g'il va mo'g'il - Jaloliddin va Chingiz - bular o'rtasidagi ziddiyat - bu oddiy nafsning balosi, shunchaki mol-mulk talashi, mansab janjallari emas. Qarama-qarshilik asosida hur Vatan taqdir, inson qalbidagi murakkab ruhiy ziddiyatlar talqini turibdi. Mirzo Ulug'bek bilan unga qarshi personajlar to'qnashuvi ham ma'rifat bilan jaholat o'rtasidagi ulkan konfliktidan iborat. Aslida Shayxzoda hayotining o'zi ham shu ikki qutbdagi, shu qo'sh tushuncha doirasida kechgandek taassurot qoldiradi. Unga bamisoli "bir yoqdan tugamas baxt berdi jahon, bir yoqdan o'kinch va kadar" (Abdulla Oripov ta'biri). Uning butun tahlikali umri konflikt, ziddiyatlarga ko'mildi. Ammo Shayxzoda she'riyat ma'vosida istiqomat qildi; hych qachon o'zining hayotsevar jonbaxsh ruhidan tuban enmadi. O'zida jasorat, ruhiy kuch-quvvat topdi.

Shuning uchun ham shoirning yashnoq misralarida o'ziga xos joziba bor. "Ko'zlar" she'ridagi "go'zallik" kalimasi majoz bilan "ko'z" so'zdan chiqqani esdan chiqmaydigan shayxona topilma, albatta. Shoir yer sharini apelsin - po'rtaxolga o'xshatadi. Yerga baland osmondan uchuvchi nazari bilan qarar ekan: "Dunyo go'yo po'rtaxol, Tog'lar unga yopishgan bir xol", deb yozadi (Shayxzodaning, 1969).

Shoir hech qachon shayxona tabassumini, saxovatini, betakror va go'zal insoniy fazilatlarini yo'qotmadi. Uning insoniyligi zamondoshlarining tillarida doston bo'ldi, dillarga mahkam o'rnamshdi. Insoniy fazilatlarini to'g'risida juda ko'p xotiralar, ta'rif va tavsiflar bor. Said Ahmad

yoʻzadi: “Shayxzoda bu dunyodan rohat koʻrmay oʻtib ketdi. Lekin u baribir baxtli inson edi. Uni el shoirim derdi. Shayx akam, derdi. Yoshlar uni ustozim derdi. Yosh shoirlar toʻda-toʻda boʻlib unga ergashib yurardilar. U olim edi. U muhtojlarga yordam qoʻlini choʻzgan saxiy inson edi. U gʻamda qolganlarga gʻamguzor edi. U suhbatini jonon odam edi. U nolishni bilmasdi. Taqdir zarbalariga sabot bilan turib berardi. Bir soʻz bilan aytganda u dilbar inson edi. Bir odamda shuncha fazilat boʻlishi mumkinligini Shayxzoda timsolida koʻrganman.

*U olim shoir edi.
U shoir olim edi.
Bunday insonlar dunyoga kamdan-kam keladi”.*
Darhaqiqat shunday.

Tasavvurimcha, M.Shayxzoda hamisha mardlikni, jasoratni, odamiylikni, maʼrifatni ulugʻladi, maʼnan baland va haqqoʻy, jasur va odil insonlarni ardoqladi. Uning adabiy qahramonlari koʻpincha oʻz umrini har doim sarhisob qilishga yaxshi koʻrishadi.

Bir sheʼrida:

*“Sheʼriyat diyoring shoirlarimiz,
Har uy, har koʻngilga baytlar boʻlsin yor!
Elga dastyor boʻlsa sheʼrlarimiz –
Demakki, umrimiz oʻtmabdi bekor!..”*
(“Sheʼr chin goʻzallik singlisi ekan...” sheʼridan).

Umri adabiyot yoʻlida oʻtgan shoir – umri bekor oʻtmagani uchun oʻz qalamidan mamnun; yozganlaridan xursand.

*“Umidvorman, umidvorman, muqarrar:
Hech qayerda,
Hech qachon
Yaxshi inson oʻlmaydi,
Unutilmaydi”* (“Tovushlar” sheʼridan).

Shoir umidvor, uning umidi bor. Haqiqatan ham “hech qayerda, hech qachon Yaxshi inson oʻlmaydi, unutilmaydi”. Jumladan, oʻzbek adabiyoti uchun oʻziga xos ajoyib asarlar taqdim etgan Maqsud Shayxzoda ijodi ham hamisha oʻquvchini zavqli muloqotga chorlab turadi.

*“Umrlar boʻladiki, tirigida oʻlikdir.
Oʻlimlar boʻladiki, oʻlgan odam tirikdir”.*

Ushbu hikmatli misralarni koʻpchilik yod biladi. Baʼzan buni Maqsud Shayxzoda qalamiga mansub ekani oʻylab ham koʻrilmaydi. Shayxzodaning bu yorugʻ olamni tark etganiga yarim asrdan oshibdi. Ammo u, oʻzi aytganidek, hamon oʻz soʻzlari, yozgan asarlari bilan tirik. Zero, shoir navqiron yigit yoshida havaslanib yozgan ediki: “Menga kerak Tolstoycha umr, Chinor qadar yashayajakman” (“Meni aka deydilar” sheʼridan).

Xulosa chiqarish / Conclusion

Maqsud Shayxzoda oʻzbek adabiyoti tarixida chinordek yashayajakdir.

Soʻzimni shoirning “Yoʻq, men oʻlgan emasman!” sheʼridan olingan parcha bilan tugataman:

*Agar bogʻlar gullasa, demak, bogʻbon oʻlmapti,
Agar charogʻ porlasa ha... Charogʻbon oʻlmapti,
Agar qanot qoqilsa, demak, shunqor oʻlmapti,
Agar gʻazal yozilsa, demakki, yor oʻlmapti,*

*Shirillasa gar suv, demak, mirob o 'lmapti,
Agar bo 'lsa kitobxon, demak kitob o 'lmapti....*

Adabiyotlar / References

- Каримов, Н. (2008). *XX аср адабиёти манзаралари*. Тошкент: “Ўзбекистон” нашриёти.
- Каримов, Н. (2010). “*Мақсуд Шайхзода*”. Тошкент: “Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош таҳририяти.
- Муҳаммад ан-Насавий, Ш. (2006). *Султон Жалолиддин Мангуберди*. Тошкент: Ўзбекистон.
- Шайхзода, М. (2015). *Жалолиддин Мангуберди*. Тошкент: “Mumtoz so'z” нашриёти.
- Шайхзоданинг, М. (1969). *Асарлар* (Т. 1). Гафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти.
- Шарафиддинов, О. (2004). “*Уч чўққининг бири*” / *Ижодни англаш бахти*. Тошкент: “Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси бош таҳририяти.

О новых исследованиях творчества Магсуда Шейхзаде

Баходир Карим

Доктор филологических наук, профессор
Ташкентский государственный университет узбекского языка и
литературы имени Алишера Навои (Узбекистан)

Резюме. В статье говорится о литературном наследии писателя-интеллигента Магсуда Шейхзаде. Подробно изучены отношение современников к художнику, их оценки, деятельность художника в литературной среде. В работах Магсуда Шейхзаде об образе таких исторических личностей, как Мирзо Улугбек, Джалалиддин Мангуберди, были проанализированы художественные качества их творчества с точки зрения литературоведения. Упомянется об исследователях творческого наследия писателя. В статье частично представлена оценка Шейхзаде узбекскими поэтами и писателями, а также его особое признание в узбекской литературе. Основу содержания статьи составляет философия Шейхзаде о том, что земная жизнь однажды заканчивается, но подлинная творческая жизнь никогда не заканчивается.

Ключевые слова: писатель, произведение, философия, поэзия, общество